

تربیت

در کتابهای تعلیمات دینی

دوره ابتدایی

اشاره:

ششمین مجمع علمی جایگاه تربیت با موضوع "تربیت دینی کودکان و نوجوانان"، در تاریخ ۱۴ تا ۱۶ آبان ماه ۱۳۷۴ در حسینیه ارشاد تهران برگزار شد.

"تربیت در کتابهای تعلیمات دینی دوره ابتدایی"، عنوان یکی از سخنرانها بود که به توسط آیت‌الله ابراهیم امینی در مجمع علمی مزبور ایراد گردید. از آنجا که آگاهی اولیاء نسبت به محتوای کتابهای تعلیمات دینی و اهداف تألیف آنها می‌تواند در راهنمایی فرزندانشان مؤثر افتد و معلمان ارجمند نیز می‌توانند از اشارات سخنران در زمینه شیوه تدریس کتابهای تعلیمات دینی بهره جویند، برآن شدیم که بخشهایی از متن سخنرانی مذکور را از نظر گرامی‌تان بگذرانیم.

یادآور می‌شود که حضرت آیت‌الله امینی در تهیه و تدوین کتابهای تعلیمات دینی دوره ابتدایی نقش تعیین‌کننده‌ای داشته‌اند.

هدف اول: آشنایی دانش‌آموزان با مسائل لازم و گوناگون عقیدتی (خداشناسی، معاد، نبوت عامه و خاصه و امامت)، اخلاقی و اجتماعی، احکام و وظایف فقهی اسلام، که همه اینها را می‌توان به عنوان خلاصه‌ای از مسائل ضروری اسلام معرفی کرد.

هدف دوم: تربیت و پرورش دینی کودکان، در

مقدمه:

مؤلفان در انتخاب محتوای درسها و شیوه نگارش کتابهای تعلیمات دینی، اهداف از پیش تعیین‌شده‌ای را دنبال کرده‌اند. اهداف منظور را می‌توان در دو هدف کلی خلاصه کرد:

بعد عقیدتی، اخلاقی و اجتماعی، وظایف و احکام فقهی اسلام.

تربیت در کتابهای دینی

چنانکه قبلاً گفته شد کتابهای تعلیمات دینی دو هدف را تعقیب می‌کند: هدف اول آموزش یک دوره کوتاه اصول عقاید و فروع دین و هدف دوم تربیت‌های دینی. ولی هدف ما در این نوشتار کوتاه بررسی و تبیین هدف اول نیست، بلکه منظور ما بیان هدف دوم است. قبل از ورود در بحث لازم می‌دانم به طور اجمال به شیوه‌های تربیتی اشاره کنم.

از مطالعه قرآن، کتب احادیث و سیره پیامبر اکرم (ص) و امامان معصوم (ع)، کتابهای تعلیم و تربیت و روان‌شناسی شیوه‌های تربیتی زیر استفاده می‌شود:

- ۱ - شیوه الگویی، ۲ - داستان نویسی و داستان گوئی، ۳ - بیدار کردن وجدان اخلاقی، ۴ - آشنا کردن فرد به مصالح و مفاسد عمل، ۵ - بیدار کردن فطرت خداجویی، ۶ - تقویت نیروی تعقل و تفکر، ۷ - تشویق به رفتار نیک، ۸ - تکریم و بزرگداشت، ۹ - محبت، ۱۰ - آشنا کردن به وظایف، ۱۱ - عادت دادن، ۱۲ - تهدید و تخویف، ۱۳ - تقویت امید و اعتماد به نفس، ۱۴ - پند و اندرز، ۱۵ - بازی، ۱۶ - شعر، ۱۷ - تماشای فیلم، ۱۸ - بیان نکات آموزنده تاریخ گذشتگان، ۱۹ - تجسم شخصیت‌های مهم تاریخ، ۲۰ - تجربه و آزمایش و جز اینها.

شیوه‌های مذکور در بعض نوشته‌هایم به طور تفصیل مورد بررسی و تبیین قرار گرفته است و شرح آنها در این نوشتار کوتاه امکان‌پذیر نیست. ولی به طور اجمال معروض می‌دارم که در تألیف کتابهای تعلیمات دینی به تناسب از اکثر این شیوه‌ها استفاده شده است.

بزرگترین هدف نویسنده تربیت بوده و حتی در بیان اصول عقاید در خداشناسی، معاد و نبوت عامه و خاصه که از اصول عقاید است و به صورت استدلالی تنظیم شده است، هدف صرفاً انتقال مفاهیم به ذهن دانش‌آموزان و از حفظ کردن نبوده،

انگیزه انتخاب این دو هدف این بوده است که دانش‌آموزان مسلمان هستند و در کشور اسلامی زندگی می‌کنند، بنابراین باید در حد مقدور با مسائل گوناگون اسلام آشنا باشند و با آداب و رسوم اسلامی پرورش یابند. انجام این مهم که امری گسترده است با محدودیت‌هایی مواجه بود که عبارت است از:

- ۱ - محدودیت ساعتهای درسی دانش‌آموزان.
 - ۲ - اختلاف فهم دانش‌آموزان که معلول تفاوت‌های ذاتی، محیط زندگی، اوضاع و شرایط خانوادگی و یا طرز تفکر والدین و کیفیت تربیت فرزندان می‌باشد.
 - ۳ - اختلاف فهم دانش‌آموزان در سنین مختلف و مسائل مورد نیاز آنان در آن سنین.
 - ۴ - محدودیت از جهت عدم آمادگی و کسب مهارت برخی از آموزگاران در تدریس کتاب تعلیمات دینی که خود نیاز به اطلاعات کافی و تخصص دارد.
- با توجه به محدودیت‌های مذکور ناچار بودیم محتوا و حجم درسها و شیوه نگارش آنها را با رعایت اولویتها انتخاب کنیم.

محتوای کتابهای دینی

مطالب کتابهای دینی در شش بخش به شرح زیر تنظیم شده است:

بخش اول - خداشناسی

بخش دوم - معاد

بخش سوم - نبوت عامه و خاصه

بخش چهارم - اخلاق و آداب اجتماعی اسلام

بخش پنجم - امامت و رهبری

بخش ششم - وظایف و تکالیف دینی و احکام فقهی

درس را فدای شیوهٔ تدوین کنیم که آن هم به صلاح دانش آموزان نیست. علاوه بر این، گرچه کودک با داستان مأنوس تر است، ولی باید تدریجاً با شیوهٔ غیرداستانی نیز آشنا گردد.

۳ - برای اینکه درسها آموزنده و در تربیت فراگیر، مؤثر باشد گاهی هم از شیوهٔ الگویی استفاده کرده ایم. در این شیوه، شخصیت یا شخصیت‌های ممتاز، معرفی می‌شوند و صفات ممتاز آنها مورد ستایش قرار می‌گیرد تا کودکان از رفتار و کردارشان پیروی نمایند و خودشان را با آنان همسان کنند.

تذکر این نکته را لازم می‌دانم که: اکثر این الگوها از شخصیت‌های ممتاز دینی، مانند: پیامبران و امامان معصوم (ع) انتخاب شده که اخلاق و رفتارشان برای دانش آموزان ارزش و اعتبار ویژه‌ای دارد. از این شخصیت‌های بزرگ، اخلاق و رفتاری مورد ستایش قرار گرفته که با نیازهای سنی دانش آموزان تناسب داشته باشد.

۴ - درسهای خداشناسی (بخش اول) برهانی است و باید چنین باشد، زیرا در اصول عقاید تعبد و تقلید روا نیست، ولی در این مورد از برهان نظم استفاده شده نه برهین فلسفی، زیرا درک آنها برای کودک دشوار است. برهان نظم نیز به صورت

بلکه سعی شده درسها به گونه‌ای تنظیم شود که ایمان فراگیر را پرورش دهد و تقویت کند. به عبارت دیگر هدف این نبوده که دانش آموزان مطالب درس را خوب از برکنند و به موقع امتحان، پاسخگو باشند، بلکه هدف مهمتر، پرورش ایمان به خدا، معاد و نبوت بوده که امر تربیتی است. در بخش اخلاق نیز هدف، از برکردن مسائل اخلاقی نیست، بلکه مهمتر از این، تخلق فراگیر به اخلاق نیک و آداب اجتماعی و جلوگیری از آلوده شدن فرد به اخلاق زشت بوده است.

نکاتی که در تنظیم این درسها رعایت شده است:

۱ - سعی شده است که عبارت‌ها ساده و کوتاه و در حد فهم دانش آموز باشد. در درسهای هر کتاب کلماتی استعمال شده که دانش آموز با آنها مأنوس و آشنا باشد.

۲ - اکثر درسها داستانی یا داستان‌گونه تنظیم شده است تا برای کودکان جالب و آموزنده باشد. البته تعدادی از درسها نیز به صورت غیرداستانی تنظیم شده است، زیرا موضوع آنها چیزهایی بوده که نمی‌توانسته داستانی باشد؛ مگر اینکه محتوای

بحث، دانش آموزان را برای یافتن پاسخ صحیح درگیر می‌کند، تا خود پاسخ درس را بیابند. آنگاه یافته آنان را تأیید می‌کند و با ذکر شواهد دیگری از زیباییهای آفرینش آن را در عمق جان دانش آموزان تثبیت و تحکیم می‌نماید. بعد از آن متن درس را از روی کتاب می‌خوانند و با آنچه قبلاً فراگرفته‌اند تطبیق می‌کنند.

چه خوب است که آموزگاران در صورت امکان برخی از درسها را در پارکها، باغها، جنگلها، مزرعه‌ها، باغ وحشها، آزمایشگاهها و یا حداقل با حضور شیء موضوع درس، به دانش آموزان القا کنند و در صورت عدم امکان می‌توانند از نقاشیهای درس یا نقاشی روی تخته سیاه استفاده نمایند.

۹ - در تنظیم متن درس نیز از این شیوه استفاده شده است که بعد از تشریح زیباییها و شگفتیهای موضوع درس، از آفریدگار و علت آنها سؤال به عمل آمده و در نهایت پاسخ صحیح بیان شده است، به گونه‌ای که گویا خود دانش آموز پاسخ داده و صحت آن مورد تأیید نویسنده قرار گرفته است.

شاید بعضی چنین تصور کنند که بهتر بود پاسخ صحیح در متن درسها نیامده بود تا اینکه دانش آموزان با درگیری در موضوع، خودشان پاسخ را بیابند. در پاسخ گفته می‌شود که با توجه به اینکه دانش آموزان کشور از جهت فهم و آگاهیهای خانوادگی در یک سطح قرار ندارند و معلمان تعلیمات دینی نیز در طرز تفکر یکسان نیستند، اگر پاسخ صحیح داده نمی‌شد چه بسا مشکلاتی به وجود می‌آمد.

۱۰ - در پایان هر درس از درسهای خداشناسی به برخی از وظایف انسان در برابر الطاف و نعمتهای الهی و نسبت به انسانهای دیگر اشاره شده تا درس عقیدتی در سطح عمل پیاده شود و خشک و مجرد نباشد.

۱۱ - در پایان هر درس سؤالاتی مطرح شده و در طرح سؤالات دو هدف منظور بوده است: اول اینکه دانش آموز را به شیوه فعال درگیر در محتوای درس کنیم تا مطلب را بهتر درک کند و خود پاسخ سؤالات

کلاسیک مطرح نشده، بلکه به صورت مصداق مطرح شده تا دانش آموز عملاً نظم را مشاهده کند و به زیباییها و شگفتیهای آفرینش پی ببرد. در انتخاب این شیوه از قرآن کریم استفاده شده است.

۵ - موضوع درس خداشناسی غالباً از کتاب علوم گرفته شده و نکات زیر در آن رعایت شده است:

الف - موضوعاتی مورد بررسی قرار گرفته که کودک با آنها سروکار دارد و مورد نیاز اوست. مانند: ماهی، مرغابی، چشم، دست، پا، زبان، گوش، آب، هوا، درختان میوه و گیاهان، شیر مادر برای نوزاد، غذاها و میوه‌ها، دهان، دندانها، بزاق، نورخورشید و این قبیل چیزها.

ب - ابتدا موضوعات ساده‌تر و ملموس‌تر مورد بررسی قرار گرفته و تدریجاً به بررسی موضوعات دشوارتر پرداخته شده است تا با فهم دانش آموز تناسب داشته باشد.

ج - زیباییها و شگفتیهای موضوع درس برای دانش آموز خوب تشریح می‌شود تا به لطف و مهربانیهای آفریدگار جهان پی ببرد و در باطن، ذات او را دوست بدارد و نسبت به او دلگرم و امیدوار باشد.

۶ - هدف این است که فطرت خداجویی و علت‌یابی دانش آموز بیدار شود و با مشاهده زیباییها و شگفتیهای آفرینش، در باطن ذات، آفریدگار جهان را بیابد، ایمانش پرورش یابد و عادت کند که در علوم طبیعی همواره در صدد یافتن شگفتیها و آثار و علائم آفریدگار جهان باشد.

۷ - برای هر درس غالباً نقاشیهای زیبایی تهیه شده تا دانش آموز بتواند در آن دقت کند و محتوای درس را در آن مشاهده نماید. این تصویرها می‌تواند در تشریح درس، مورد استفاده آموزگاران نیز واقع شود.

۸ - درسهای خداشناسی غالباً به صورت شیوه فعال تنظیم یافته و به گونه‌ای تدوین شده است که آموزگار بعد از تشریح زیباییها و شگفتیهای آفرینش و بیدار ساختن فطرت کودکان و طرح سؤال اصلی

مانند: علم، عصمت و معجزه بحث می‌شود. موضوعات مورد بحث برهانی است و باید چنین باشد. برای اثبات آنها از براهین کلامی استفاده می‌شود، لیکن سعی شده حتی المقدور ساده و برای کودکان قابل فهم باشد.

درسها غالباً داستانی و یاداستان گونه است و به صورت فعال تنظیم یافته، به گونه‌ای که آموزگار بتواند محتوای درس را به صورت فعال برای دانش‌آموزان مطرح سازد و آنان را درگیر کند، تا عقل و هوش خود را به کار گیرند و پاسخ صحیح سؤالات را بیابند و آنگاه مورد تأیید آموزگار قرار می‌گیرد و با ذکر شواهد و نمونه‌های دیگر تثبیت و تحکیم می‌یابد. به برخی از صفات خوب پیامبران مانند: کوشش آنان و تحمل دشواریها در راه ارشاد و راهنمایی مردم، اخلاص و استقامت آنان، مبارزه با طاغوتها و ستمگران، دفاع از محرومان و ستمدیدگان، توصیه مردم به خوش اخلاقی و خوش رفتاری اشاره شده است و پیامبران به صورت افرادی خیرخواه، نیکوکار و با اخلاص، درستکار، کوشا، خوش اخلاق و مهربان معرفی می‌شوند تا دانش‌آموزان پیامبری آنان را بپذیرند و از کردار و گفتارشان پیروی نمایند. چنانکه ملاحظه می‌فرمایید مهمترین هدف در این بخش نیز پرورش ایمان و تربیتهای اخلاقی است.

سؤالات آخر هر درس نیز در طریق رسیدن به این هدف تنظیم یافته که دانش‌آموزان با راهنماییهای آموزگار به شیوه فعال پاسخهای صحیح را بیابند و در عمق جانشان نگه دارند. در قسمت دوم این بخش یعنی نبوت خاصه، برای اثبات پیامبری حضرت محمد (ص) و علم و عصمت و اعجازش برهانهای ساده و قابل فهمی اقامه می‌شود.

قرآن به عنوان کتاب آسمانی و معجزه جاویدان معرفی شده و به برخی از دستورهای اخلاقی - اجتماعی آن نیز اشاره شده است. از جمله در هر کتاب، داستان آموزنده‌ای از قرآن آمده است. در این بخش به شرح کوتاهی از زندگی پیامبر

را که غالباً در متن درس وجود دارد، بیاید. هدف دوم اینکه آموزگاران را در تهیه سؤالات مهم امتحانی کمک کرده باشیم.

۱۲ - در این بخش از اشعار ساده و روان نیز استفاده شده است که تأثیر تربیتی آن پوشیده نیست. از مطالب مذکور به خوبی روشن می‌شود که درسهای خدانشناسی علاوه بر آموزش عقیده، هدف تربیت، پرورش ایمان و انجام وظایف ایمانی را نیز تعقیب می‌کند که بزرگترین هدف است.

شیوه تربیتی که در این درسها به کار گرفته شده، بیدار کردن فطرت و استفاده از آن است که با راهنماییهای آموزگار و درگیری و فعالیت ذهنی دانش‌آموزان تحقق می‌یابد.

۱۳ - در بخش دوم کتاب یعنی معاد نیز تربیت و پرورش ایمان بزرگترین هدف بوده است. در اثبات اصل معاد از براهین کلامی استفاده شده، لیکن نه به صورت استدلال خشک و انتقال مفاهیم صرف، بلکه با درگیر کردن دانش‌آموزان در مسائل فکری، بیدار ساختن فطرت آنان و طرح سؤالات مناسب، تا خودشان پاسخ صحیح را بیابند.

برخی از این درسها داستانی یا داستان گونه است ولی غالباً غیر داستانی هستند؛ زیرا امکان داستانی شدن نبود. در برخی از این درسها نیز از نقاشی و تصویراستفاده شده است. مطالب این درسها هم باید به توسط آموزگار به صورت فعال بر دانش‌آموزان عرضه شود، تا فطرتشان بیدار گردد و خود پاسخ صحیح را بیابند و به وسیله آموزگار مورد تأیید و تحکیم قرار گیرد و بعد از آن با متن درس تطبیق شود.

در مسائل فرعی معاد مانند: مرگ، قبر، نامه عمل، حساب و بهشت و دوزخ از آیات و احادیث استفاده شده است.

در این بخش از اشعار ساده و روان نیز استفاده شده است.

۱۴ - بخش سوم کتاب در موضوع نبوت عامه و خاصه بحث می‌کند. در قسمت اول در اثبات ضرورت فرستادن پیامبران و صفات و شرایط آنان

اسلام، بعثت و دعوت خویشان، هجرت آن حضرت به مدینه، به ویژه جنبه‌های آموزنده آنها اشاره شده است.

۱- کودک نیکوکار، ۲- کودک بی‌آزار، ۳- پاکیزه

باشیم، ۴- آداب غذا خوردن، ۵- یک دستور

بهداشتی، ۶- مقام معلم، ۷- سلام، یک ادب

اسلامی، ۸- آداب اسلامی، ۹- با پدر و مادر

چگونه رفتار کنیم؟، ۱۰- آیا شما هم او را دوست

دارید؟، ۱۱- احسان به مادر، ۱۲- پاسداری از اسلام

و قرآن، ۱۳- مراقبت و مسؤولیت همگانی، ۱۴-

نمونه‌ای از امریه معروف و نهی از منکر، ۱۵-

مسلمان واقعی با چه صفاتی شناخته می‌شود؟،

۱۶- برنامه روزانه یک خانواده دیندار.

چنانکه ملاحظه می‌فرمایید درسهای مذکور به

طور مستقیم تربیتی است و نکات زیر در تنظیم آنها

رعایت شده است:

۱- غالباً داستانی یا داستانگونه است.

۲- ساده و قابل فهم است.

۳- اخلاقیاتی مطرح شده که مورد ابتلای کودک

است و یا سنین او تناسب دارد مانند: اذیت نکردن،

مهربانی و کمک به خواهر و برادر کوچکتر و

به صفات نیک حضرت محمد (ص)، مانند: امانتداری، راستگویی، خیرخواهی، ادب، مهربانی، عدالتخواهی، احسان، عفو، خوشرفتاری، علاقه و محبت به کودکان، توصیه به مردم درباره محبت و خوشرفتاری با کودکان و جز اینها اشاره شده است.

این درسها نیز ساده و غالباً داستانی تنظیم شده

تا برای کودکان جالب و جاذب باشد.

در پایان درسها نیز سؤالات آموزنده و مناسبی

آمده تا دانش‌آموزان با راهنماییهای آموزگار پاسخ

صحیح آنها را بیابند. برای اکثر درسها نقاشیهای

مناسبی نیز تهیه شده که برای آموزگار و دانش‌آموز

مفید و قابل استفاده است. چنانکه ملاحظه

می‌فرمایید مهمترین هدف این درسها هم تربیت و

پرورش اخلاق نیک است. شیوه تدریس آموزگار و

عنایت او نسبت به محتوای درس، در تحقق هدف

مذکور نقش عمده‌ای را ایفا می‌کند.

۱۵- در بخش چهارم، اخلاق و رفتار اسلامی

سفارشهایی که دربارهٔ احسان و گرمی داشت کودکان می نمودند، اشاره شده است. امامان به صورت افرادی خیرخواه، بامحبت، خوش اخلاق، خوش رفتار، مهربان، بادب، فداکار، عالم، پرهیزکار، بخشنده، حامی محرومان و ستمدیدگان، شجاع و مبارز با ستمگران، معرفی می شوند. از این گونه معرفی دو هدف تربیتی داشته ایم.

هدف اول: علاقه و محبت به امامان را در دل دانش آموزان غرس کنیم تا در باطن ذات، آنان را دوست بدارند و امامتشان را بپذیرند.

هدف دوم: امامان را الگوی خویش قرار دهند و از رفتار و اخلاقشان سرمشق بگیرند. در پایان هر درس سخن کوتاه و آموزنده‌ای از امام مذکور آمده تا از شیوهٔ پند و اندرز نیز استفاده کرده باشیم.

از هر یک از امامان داستان آموزنده‌ای به صورت یک درس داستانی آمده و یکی از موضوعات تربیتی را دنبال می کند. خواسته ایم شیوهٔ الگویی و داستانی را بهتر و بیشتر تعقیب کنیم. بعد از هر درس سؤالات مناسبی نیز تهیه شده که برای تدریس آموزگار و درگیر کردن دانش آموزان در محتوای درس و امتحانات می تواند مورد استفاده قرار گیرد.

در آخرین درس امامت از کتاب پنجم، درس کوتاهی نیز در موضوع رهبری و ولایت فقیه در زمان غیبت امام دوازدهم آمده است.

در این بخش از کتاب نیز گاهی از اشعار ساده و آموزنده استفاده شده است.

در اینجا لازم به یادآوری است که در این بخش نیز شیوهٔ تدریس و علاقه و عنایت آموزگار بزرگترین نقش را ایفا می کند.

۱۷ - هدف از تدوین بخش ششم آشنایی کوتاه دانش آموزان با احکام و وظایف فقهی اسلام بوده است مانند: نماز و مسائل لازم مربوط به آن، طهارت، نجاست، وضو، غسل، نمازهای یومیه،

همکلاسیها، دلسوزی، کمک به مادر و پدر، به دیوارها خط نکشیدن، مزاحم همسایگان نشدن، رعایت نظافت، آداب غذا خوردن، اجتناب از پرخوری، احترام به معلم، گوش دادن به درس، سلام کردن، آداب معاشرت، احترام و احسان به پدر و مادر، راستگویی، خوش اخلاقی، مسخره نکردن، دفاع از ستمدیدگان، پاسداری از دین، امر به معروف و نهی از منکر.

۴ - به آثار دنیوی و اخروی این اخلاقیات اشاره شده است.

۵ - موضوع درس به گونه‌ای تبیین شده که دانش آموز، خوبی یا بدی آن را عقلاً درک کند.

۶ - غالباً با تصویرهای جاذبی همراه است.

۷ - برای اثبات خوبی یا بدی صفات از آیات قرآن و گفتار پیامبر و امامان استفاده شده است.

۸ - در پایان درسها سؤالات مناسبی طرح شده است.

۹ - شیوه‌های تربیتی این درسها عبارت است از:
۱ - معرفی الگوها، ۲ - تحریک حب ذات و علاقه به محبوبیت، ۳ - استفاده از گفتار شخصیت‌های بزرگ و محبوب، مانند پیامبران و امامان، ۴ - تحریک عواطف دانش آموزان.

ناگفته پیداست که شیوهٔ تدریس آموزگار و اطلاعات تربیتی او در رسیدن به هدف، نقش بزرگی را ایفا می کند.

۱۶ - در بخش پنجم، امامت به طور کوتاه تعریف شده و به شرایط امام یعنی علم و عصمت نیز اشاره شده است، ولی به دلیل دشوار بودن، از اقامهٔ برهان عقلی صرف نظر کرده ایم. در این ارتباط به نصوصی که از پیامبر اکرم (ص) دربارهٔ امام علی بن ابی طالب (ع) و هر یک از ائمه دربارهٔ امام بعد از خودش آمده است، مانند حدیث معروف و معتبر غدیر، اکتفا کرده ایم.

در این بخش نام دوازده امام و تاریخچهٔ کوتاهی از زندگی هر یک از آنان آمده است. در این زمینه به اخلاق و رفتار نیک آنان به ویژه رفتار دوران کودکی ایشان و رفتاری که نسبت به کودکان داشتند و

شیوه نگارش و حجم درسها کاملتر و غنی تر و به مقدار نیاز باشد.

۴ - در تهیه نقاشیها، جلد زیبا و چاپ، نهایت دقت به عمل آید.

۵ - درسهای تعلیمات دینی اولویت داشته باشند و بهترین ساعتها و به مقدار نیاز در اختیارشان گذاشته شود.

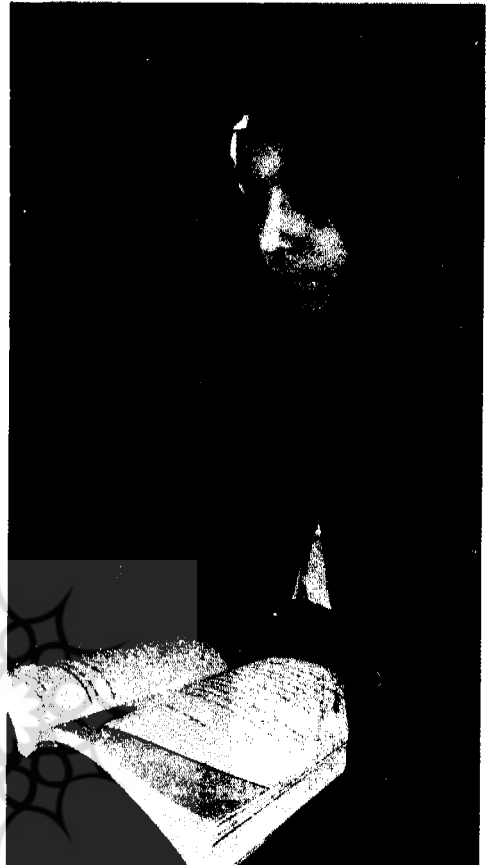
۶ - سایر کتابهای درسی باید به گونه ای تدریس شود که با تعلیمات دینی هماهنگ باشد.

۷ - برای حل مشکلات اخلاقی و اجتماعی کودکان، کارشناسانی دیندار، متعهد به ارزشهای اسلامی، اسلام شناس و با تجربه به کار گمارده شوند و با دقت کافی همواره در خدمت دانش آموزان و مراقب آنان باشند.

۸ - با همکاری استادان، کارشناسان تعلیم و تربیت اسلامی و مؤلفان کتابهای تعلیمات دینی، کتابهایی در موضوع روش تدریس کتابهای تعلیمات دینی تدوین شود و در اختیار معلمان قرار گیرد.

۹ - مسؤولان فرهنگی و تربیتی کشور باید به این نکته مهم توجه داشته باشند که :

نظام حاکم بر جامعه ما یک نظام مکتبی و اسلامی است، و نگهداری و پرورش ارزشهای مکتب بر همه چیز تقدم دارد. اگر فرهنگ و ارزشهای اسلامی را از دست بدهیم نظام اسلامی را از دست داده ایم. بنابراین، نگهداری و گسترش فرهنگ اسلام و تثبیت و پرورش ارزشهای اخلاقی - اجتماعی اسلام و جلوگیری از نفوذ فرهنگهای بیگانه و ضدین، باید در رأس برنامه های آموزش و پرورش قرار گیرد و برای رسیدن به این هدف مهم همه امکانات خود را به کار گیرند. یک بازنگری منصفانه در کارهای انجام شده لازم است تا ببینیم در انجام این مسؤلیت بزرگ چه مقدار کار کرده ایم و آیا در حد مطلوب است یا خیر.

نماز جمعه، نماز آیات، روزه و زمان تکلیف.

از مجموع سخنان گذشته به این نتیجه می رسیم که بزرگترین هدف در تدوین کتابهای تعلیمات دینی، پرورش ایمان و ارزشهای اخلاقی و اسلامی بوده است. در جهت رسیدن به این هدف توجه به نکات زیر لازم است :

۱ - آموزگاران و دبیران تعلیمات دینی باید از میان افراد با ایمان، دیندار، خوش اخلاق، متعهد به ارزشهای اسلامی و علاقه مند به تدریس گزینش شوند.

۲ - برای تدریس تعلیمات دینی و پرورش ارزشهای اسلامی یک دوره کارشناسی برگزار شود.

۳ - کتابهای تعلیمات دینی از جهت محتوا،